

Ocena aktywności ekonomicznej w polskim sektorze bankowym w okresie pandemii COVID-19 na podstawie testów koniunktury

Mariusz Hamulczuk^a, Marcin Idzik^b

Streszczenie. Jednym z obszarów gospodarki, na które pandemia COVID-19 wywarła wpływ, jest sektor bankowy. Celem badania omawianego w artykule jest uzyskanie odpowiedzi na pytania, jaka była percepcja koniunktury w sektorze bankowym w Polsce w czasie kryzysu spowodowanego przez pandemię COVID-19 w świetle wyników testów koniunktury oraz jakie były uwarunkowania zmian koniunktury w tym okresie. Badanie przeprowadzono na podstawie testów koniunktury prowadzonych przez GUS oraz Kantar Polska w latach 2004–2021. Wnioski sformułowano na podstawie składowej trendo-cyklicznej otrzymanej metodą X-13-ARIMA. Analizy wykazały negatywny związek między siłą obostrzeń pandemicznych a koniunkturą w bankowości, szczególnie w pierwszej fazie kryzysu. Testy koniunktury pokazują, że w czasie kryzysu wywołanego przez pandemię koniunktura w sektorze bankowym pogorszyła się bardziej niż podczas kryzysu finansowego z lat 2008–2009. Na rynku kredytowym można było zaobserwować zarówno dosyć gwałtowny spadek, jak i bardzo szybkie wzrosty, co spowodowało, że w 2021 r. wskaźniki koniunktury rynku kredytowego powróciły do poziomu sprzed wybuchu pandemii. Pogorszenie koniunktury na rynku depozytowym w początkowej fazie kryzysu nie było tak silne jak na rynku kredytowym, niemniej jednak nie zaobserwowano jej znaczącej poprawy w 2021 r.

Słowa kluczowe: bankowość, koniunktura, testy koniunktury, pandemia COVID-19

JEL: G21, E32

Assessment of the economic activity in the Polish banking sector during the COVID-19 pandemic on the basis of business tendency surveys

Abstract. One of the areas of the economy affected by the COVID-19 pandemic is the banking sector. The aim of the study presented in the article is to answer the questions: what was the perception of the economic situation in the banking sector in Poland during the crisis caused by the COVID-19 pandemic in the light of the results of business tendency surveys, and what determined its changes over time. The research was carried out on the basis of business tendency surveys conducted by Statistics Poland and Kantar Polska in the years 2004–2021.

^a Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytut Ekonomii i Finansów / Warsaw University of Life Sciences, Institute of Economics and Finance. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4956-8516>.
E-mail: mariusz_hamulczuk@sggw.edu.pl.

^b Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytut Ekonomii i Finansów / Warsaw University of Life Sciences, Institute of Economics and Finance. ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7632-2941>. Autor korespondencyjny / Corresponding author, e-mail: marcin_idzik@sggw.edu.pl.

The conclusions were based on the trend-cycle component obtained by means of the X-13-ARIMA method. The analyses showed a negative relationship between the extent of the pandemic restrictions and the economic activity in banking, especially in the first phase of the crisis. Business tendency surveys show that during this crisis, the economic situation in the banking sector deteriorated more than during the financial crisis of 2008–2009. A relatively sharp decline as well as rapid rebounds were observed in the credit market, which caused its indicators to return in 2021 to the levels recorded before the outbreak of the pandemic. In the initial phase of the crisis, the economic downturn observed in the deposit market was not as sharp as in the credit market. On the other hand, however, the economic situation in the deposit market failed to improve significantly in 2021.

Keywords: banking, business cycle, business tendency surveys, COVID-19 pandemic

1. Wprowadzenie

Pandemia spowodowana rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 wpłynęła w zasadzie na wszystkie sfery aktywności społeczno-gospodarczej. Obostrzenia gospodarcze, restrykcje, ograniczenia mobilności ludzi i towarów wprowadzane w odpowiedzi na wybuch pandemii doprowadziły m.in. do spadku produkcji, obniżenia wymiany handlowej i zaburzeń w konsumpcji towarów i usług. Dotyczyło to wielu sektorów i miało charakter globalny (Hossain, 2021; Hurley i Walker, 2021; Weersink i in., 2021). Okres ten określa się mianem kryzysu COVID-19. Wirus SARS-CoV-2 okazał się zagrożeniem dla gospodarki realnej, a także dla rynków finansowych. Pandemia ujawniła liczne powiązania – zarówno przyczynowo-skutkowe, jak i symptomatyczne – w różnych obszarach życia gospodarczego i społecznego w wymiarze krajowym oraz międzynarodowym.

Efektom pierwszej fazy pandemii był bezprecedensowy spadek aktywności gospodarczej. Według szacunków International Monetary Fund (2021) w 2020 r. w relacji rocznej globalny PKB obniżył się o 3,3%, a obroty handlowe – o 8,5%. Według Organisation for Economic Co-Operation and Development (OECD, 2020) globalna recesja była najgłębsza od czasu wielkiego kryzysu dwudziestolecia międzywojennego, z pewnymi różnicami między krajami w zależności od działań podjętych w celu wspierania narodowych gospodarek. Można zatem uznać, że globalny kryzys COVID-19, który wybuchł na początku 2020 r., spowodował gwałtowne osłabienie koniunktury gospodarczej na świecie (Dayong i in., 2020; Związek Przedsiębiorców i Pracodawców, 2020). Według dziennika „Rzeczpospolita” lockdown ogłoszony w Polsce w marcu 2020 r. kosztował ponad 25 mld zł (*Koronawirus. Kolejny lockdown...*, 2021). Z kolei zgodnie z danymi Federacji Przedsiębiorców Polskich w pierwszym roku pandemii, w efekcie związanych z nią ograniczeń, polska gospodarka straciła 185 mld zł (Związek Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce, 2021).

Wprowadzenie obostrzeń pandemicznych w Polsce przyniosło gwałtowne załamanie aktywności gospodarczej (Rokicki, 2020). Negatywne skutki pandemii ujawni-

niły się zarówno w ilościowych indeksach charakteryzujących aktywność gospodarczą, jak i w statystykach jakościowych opisujących zmiany aktywności przedsiębiorstw czy też zmiany sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych (Główny Urząd Statystyczny [GUS], 2021b; Męcina i Potocki, 2020; Związek Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce, 2021). Według barometru koniunktury GUS (2021a) bieżący wskaźnik ufności konsumenckiej w pierwszej fazie pandemii spadł do poziomu dotąd nienotowanego – do $-28,7$ w II kwartale 2020 r., a światowy indeks niepewności pandemicznej kształtował się w tym czasie na najwyższym poziomie w historii.

Obostrzenia pandemiczne wywołały szok popytowy w obszarze inwestycji, jak również w konsumpcji prywatnej. Z badań przeprowadzonych w kwietniu 2020 r. przez Instytut Rozwoju Gospodarczego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (IRG SGH) wynika, że zaledwie 9% polskich przedsiębiorstw budowlanych, handlowych i przemysłu przetwórczego nie odczuło negatywnych skutków restrykcji, natomiast co czwarte uznało je za dotkliwe (Adamowicz i in., 2020). Z tych samych badań wynika, że w reakcji na obostrzenia w prowadzeniu działalności gospodarczej i wynikający z nich spadek przychodów 52% przedsiębiorstw dokonało redukcji kosztów pracowniczych, 50% skróciło czas pracy, w 27% firm obniżono wynagrodzenie pracowników, a co piąte przedsiębiorstwo ograniczyło zatrudnienie.

W 2021 r. w gospodarce światowej nastąpiło wyraźne ożywienie wynikające z realizacji odłożonego popytu. Niemniej jednak narastała presja inflacyjna, związana m.in. z wysokimi cenami energii i surowców, obniżeniem stóp procentowych przez banki centralne oraz uruchomieniem różnych form wsparcia dla przedsiębiorstw (Miniszewski, 2021). W efekcie mieliśmy do czynienia z dosyć znacznymi wahaniem nastrojów gospodarczych, a co za tym idzie – wahaniem koniunktury gospodarczej.

Sektor finansowy również doświadczył skutków utrzymującej się niepewności związanej z kryzysem (European Banking Authority, 2020; S&P Global Ratings, 2020), czego konsekwencją był spadek aktywności klientów indywidualnych oraz przedsiębiorców na rynku bankowym, szczególnie w pierwszej fazie pandemii. Potwierdza to łączny zysk sektora bankowego w Polsce na koniec września 2020 r., który wyniósł 5,9 mld zł i był niższy o 49,2% od zysku w analogicznym okresie poprzedniego roku, kiedy wyniósł 11,6 mld zł (Rudke, 2020). W rezultacie nastąpiła zmiana struktury źródeł zysków banków. Związek Banków Polskich (2021) poinformował, że w 2021 r. jako główne źródło zysku 40% banków w Polsce wskazało redukcję kosztów (spadek o 32 p.proc. rok do roku), 13% – wzrost przychodów odsetkowych (wzrost o 9 p.proc. rok do roku), a 47% – wzrost przychodów z opłat i prowizji (wzrost o 26 p.proc. rok do roku). W przypadku 53% banków za zmianę poziomu przychodów odpowiadało zwiększenie sprzedaży produktów dotychczasowym klientom (wzrost o 19 p.proc. rok do roku), 9% – zwiększenie liczby nowo

pozyskanych klientów (wzrost o 6 p.proc. rok do roku), a 38% – wzrost cen usług bankowych (spadek o 12 p.proc. rok do roku).

Pandemia miała też duży wpływ na aktywność klientów na rynku kredytowym. W sierpniu 2020 r. banki w Polsce udzieliły o 30% mniej kredytów gotówkowych i o 22% mniej kredytów mieszkaniowych niż rok wcześniej. Wyjątek stanowiły kredyty ratalne, których udzielono o 10% więcej w relacji rok do roku. W przypadku kredytów hipotecznych nastąpił wzrost o 5,3% rok do roku (Narodowy Bank Polski, 2021). Kryzys gospodarczy spowodował zwiększenie udziału kredytów zagrożonych na świecie. Polityka przyjęta przez rządy i banki centralne niewątpliwie pomogła złagodzić wyzwania stojące przed bankami w wyniku kryzysu COVID-19 (OECD, 2021). Jak wskazują Korzeb i Niedziółka (2020), duże banki były odporniejsze niż małe na zagrożenia pojawiające się podczas pandemii.

Pandemia nie tylko doprowadziła do pogorszenia sytuacji w zakresie zjawisk mikro- i makroekonomicznych, lecz także wpłynęła na nastroje konsumentów i przedsiębiorców oraz na aktywność klientów na rynku bankowym (Cieślik i in., 2021; Kluza i Krzesicki, 2021). Pomiar wpływu pandemii na aktywność gospodarczą w tym kontekście umożliwia analiza zmian wartości wskaźników koniunktury uzyskiwanych metodą testu koniunktury. W Polsce badanie koniunktury gospodarczej, z uwzględnieniem zakresu podmiotowego i przedmiotowego obowiązującego we Wspólnym Zharmonizowanym Programie Unii Europejskiej Badań Koniunktury Gospodarczej i Konsumentów, realizuje GUS (2011). Od 2007 r. badanie to obejmuje comiesięczny monitoring w sekcji działalność finansowa i ubezpieczeniowa. Badania koniunktury w bankowości są prowadzone również przez IRG SGH, Kantar Polska¹ – na zlecenie Związku Banków Polskich – oraz zespół badawczy Uniwersyteku Ekonomicznego w Poznaniu. Badania te nie mają jednak zunifikowanej formuły.

Test koniunktury jest specyficznym badaniem opinii. Pozwala na zbieranie informacji od podmiotów gospodarczych na temat sytuacji w ich własnych organizacjach i ich otoczeniu (Bieć, 1996). W odróżnieniu od statystyki ilościowej badania koniunktury gospodarczej metodą testu koniunktury są oparte na subiektywnych opiniach ankietowanych dyrektorów i kierowników przedsiębiorstw, którzy dokonują oceny bieżącej sytuacji gospodarczej i jej prawdopodobnych zmian. Tym samym metoda testu koniunktury jest sposobem pomiaru koniunktury obejmującej subiektywną ocenę zarówno bieżących zmian kategorii ekonomicznych, jak i ogólnego klimatu koniunktury, rozumianego jako bieżące warunki prowadzenia działalności

¹ Agencja badawcza powstała z wyniku połączenia agencji TNS Polska i Millward Brown. Od 1993 r. prowadzi badania koniunktury skoncentrowane tylko na działalności bankowej. Wyniki badań Kantar Polska są publikowane w comiesięcznych raportach Monitor Bankowy na stronie Związku Banków Polskich: <https://www.zbp.pl/raporty-i-publikacje/raporty-cykliczne/PENGAB>.

gospodarczej (Skikiewicz, 2020). Wyniki uzyskane w ten sposób niekoniecznie znajdują pełne odzwierciedlenie w danych ze sprawozdawczości gospodarczej.

Opracowania naukowe na temat koniunktury w bankowości w Polsce czy na świecie w czasie kryzysu COVID-19 są nieliczne. Prezentacja wyników badań koniunktury w bankowości ogranicza się do cyklicznych raportów zawierających zestawienia tworzone z wyników pomiarów miesięcznych lub kwartalnych (np. Kluza i Krzesicki, 2021; Związek Banków Polskich, 2021). Brakuje pogłębionych analiz, które uwzględniałyby porównania w czasie czy między sektorami. W tym kontekście badanie omawiane w niniejszym artykule zapełnia istniejącą lukę badawczą. Jego celem jest uzyskanie odpowiedzi na pytania, jaka była percepcja koniunktury w sektorze bankowym w Polsce w czasie kryzysu spowodowanego pandemią COVID-19 w świetle wyników testów koniunktury oraz jakie były uwarunkowania zmian koniunktury w tym okresie.

2. Metoda badania

W omawianym badaniu przeanalizowano zmiany koniunktury w bankowości na tle innych sektorów, porównano reakcję przedsiębiorców podczas kryzysu COVID-19 i kryzysu finansowego z lat 2008–2009 oraz oceniono wpływ kryzysu COVID-19 na poszczególne segmenty rynku bankowego w Polsce. Badanie oparto na danych na temat koniunktury gospodarczej pochodzących z badania koniunktury gospodarczej prowadzonego przez GUS oraz z badania koniunktury w bankowości prowadzonego przez Kantar Polska. Były to szeregi czasowe o częstotliwości miesięcznej z okresu od stycznia 2004 r. do października 2021 r. Poddano je dekompozycji metodą X-13-ARIMA.

Aby zrealizować cel badawczy, wykonano kolejno następujące czynności:

- scharakteryzowano podłoże i przebieg kryzysu COVID-19;
- dokonano ogólnej oceny koniunktury gospodarczej w poszczególnych sektorach polskiej gospodarki (według PKD 2007) w latach 2004–2021 z wykorzystaniem testów koniunktury gospodarczej GUS;
- porównano wyniki testów koniunktury Kantar Polska za lata 2004–2021, szacowanej na podstawie syntetycznego miernika Pengab, z wynikami testów koniunktury gospodarczej GUS dotyczącymi działalności finansowej i ubezpieczeniowej w Polsce;
- dokonano szczegółowej analizy zmian koniunktury w bankowości (na podstawie wartości wskaźnika Pengab) na tle koniunktury w poszczególnych sektorach gospodarki polskiej (na podstawie danych GUS) w latach 2019–2021;

- na podstawie wyników testów koniunktury Kantar Polska oceniono wpływ kryzysu COVID-19 na poszczególne segmenty sektora bankowego w Polsce.

Badania koniunktury metodą testu koniunktury są prowadzone przy użyciu ankiet zawierających pytania o podstawowe wielkości ekonomiczne, istotne dla oceny sytuacji przedsiębiorstw. Są to pytania diagnostyczne, dotyczące bieżącego miesiąca lub ostatnich trzech miesięcy, oraz prognostyczne, odnoszące się do najbliższych trzech miesięcy. Zarówno w przypadku badania GUS, jak i badania Kantar Polska zakres zadawanych pytań jest bardzo szeroki i dotyczy różnych aspektów działalności przedsiębiorstw. Pytania te są podstawą do stworzenia cząstkowych wskaźników diagnostycznych i prognostycznych. Wskaźniki cząstkowe są później agregowane (uśredniane) do wskaźników obrazujących ogólny klimat koniunktury gospodarczej w poszczególnych sektorach oraz w całej gospodarce (w przypadku badania Kantar Polska dotyczy to sektora bankowego i jego segmentów). Metody badania przyjęte przez GUS i Kantar Polska są tożsame pod względem sposobu formułowania pytań i obliczania indeksów.

Oceny i prognozy formułowano poprzez stwierdzenie, że wystąpił (wystąpi) wzrost lub spadek albo że sytuacja się nie zmieni. Różnice między odsetkiem odpowiedzi pozytywnych (wzrost, poprawa) i negatywnych (spadek, pogorszenie) stanowią cząstkowe wskaźniki ocen i prognoz, które służą do prezentacji tendencji (Golec, 2014; Idzik, 2015). Wskaźniki te przyjmują wartości z przedziału od -100 do $+100$ p.proc. Dodatnia wartość wskaźnika oznacza, że przeważają opinie pozytywne, a ujemna świadczy o przewadze opinii negatywnych. Wzrost wartości wskaźnika oznacza poprawę koniunktury, jego spadek zaś – pogorszenie koniunktury z punktu widzenia badanych przedsiębiorstw. Jak wskazuje większość ekonomistów zajmujących się badaniami na podstawie testów koniunktury, o koniunkturze gospodarczej nie można jednoznacznie powiedzieć, że jest dobra lub zła, a jedynie, że jest lepsza lub gorsza niż w okresie odniesienia. Stanowi to istotę testu koniunktury i wynika ze specyfiki funkcjonowania systemu gospodarczego (Bieć, 1996). Dodatkowo w przypadku testów koniunktury regułą są systematyczne różnice przeciętnych wartości wskaźników obserwowane w długim okresie w poszczególnych kategoriach ekonomicznych czy sektorach.

Metodologia badania koniunktury gospodarczej prowadzonego przez GUS metodą testu koniunktury jest szczegółowo opisana w zeszycie metodologicznym (GUS, 2018). W badaniu prowadzonym przez Kantar Polska uczestniczy 200 placówek bankowych z całej Polski. Dyrektorzy i kierownicy placówek przedstawiają oceny i prognozy dotyczące: zmian stanu depozytów ogółem i w podziale na gospodarstwa domowe oraz podmioty gospodarcze (z wyodrębnieniem depozytów złotych i walutowych i uwzględnieniem rachunków bieżących i terminowych), zmian stanu kredytów złotych ogólnie i w podziale na osoby prywatne i podmioty gospodarcze

oraz ogólnie kredytów walutowych, oprocentowania kredytów, relacji depozytów walutowych do złotych oraz kredytów dewizowych do złotych, a także ogólnej sytuacji ekonomicznej placówek. Respondenci formułują swoje oceny i prognozy poprzez stwierdzenie, że wystąpił (wystąpi) wzrost lub spadek albo że sytuacja się nie zmieni. Syntetycznym wskaźnikiem koniunktury bankowej jest Pengab (Golec, 2014; Idzik, 2015).

W zestawieniu 1 zamieszczono podstawowe informacje na temat wskaźników koniunktury: ośmiu pochodzących z badania GUS oraz ośmiu z badania koniunktury w bankowości Kantar Polska. Autorzy, korzystając z tych dwóch źródeł, mogli zachować tożsame podejście metodyczne w przypadku oceny koniunktury w bankowości, a także koniunktury konsumenckiej oraz koniunktury w przemyśle i usługach. Warto jednak dodać, że istnieje wiele alternatywnych wskaźników bazujących na testach koniunktury, opracowywanych przez różne instytucje i obrazujących ocenę koniunktury gospodarczej w różnych obszarach gospodarki. Jednym z najpopularniejszych jest PMI (Purchasing Managers' Index).

W omawianym badaniu wykorzystano jedynie wskaźniki diagnostyczne. Przebieg kryzysu spowodowanego przez pandemię COVID-19 oraz siłę stosowanych w tym czasie obostrzeń zobrazowano przy wykorzystaniu wartości wskaźnika siły restrykcji (ang. *stringency index*; Hale i in., 2021).

Zestawienie 1. Wskaźniki koniunktury wykorzystywane w badaniach GUS i Kantar Polska

Pełna nazwa	Skrócona nazwa
GUS	
Bieżący wskaźnik ufności konsumenckiej	BWUK
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: przetwórstwo przemysłowe	Przemysł
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: budownictwo	Budownictwo
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: handel; naprawa pojazdów samochodowych	Handel
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: transport i gospodarka magazynowa	Transport
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: zakwaterowanie i gastronomia	Zakwaterowanie i gastronomia
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: działalność finansowa i ubezpieczeniowa	Finanse
Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w: obsługa rynku nieruchomości	Nieruchomości

Zestawienie 1. Wskaźniki koniunktury wykorzystywane w badaniach GUS i Kantar Polska (dok.)

Pełna nazwa	Skrócona nazwa
Kantar Polska	
Pengab ogółem	Pengab
Pengab rynku kredytowego ogółem	Pengab_K
Pengab rynku depozytowego ogółem	Pengab_D
Wskaźnik rynku kredytowego gospodarstw domowych	WRK_GD
Wskaźnik rynku kredytowego podmiotów gospodarczych	WRK_PG
Wskaźnik rynku depozytowego gospodarstw domowych	WRD_GD
Wskaźnik rynku depozytowego podmiotów gospodarczych	WRD_PG
Wskaźnik oceny sytuacji ekonomicznej banku	WOSEB

Źródło: opracowanie własne.

Szeregi czasowe otrzymane z danych z badania koniunktury gospodarczej z reguły ulegają dalszym przekształceniom, zanim dojdzie do sformułowania wniosków na ich podstawie. Punktem wyjścia do tych działań może być przyjęcie, że szereg wyjściowy (Y_t) składa się z długookresowego trendu-cyklu (TC_t), wahań sezonowych (S_t) oraz wahań losowych, przypadkowych (I_t). Z uwagi na to, że wahania sezonowe i przypadkowe zaburzają ocenę koniunktury gospodarczej, najczęściej uwzględnia się tylko składnik trendo-cykliczny lub wyłącznie cykliczny. W omawianym badaniu do oceny koniunktury i formułowania wniosków autorzy posłużyli się składową trendo-cykliczną.

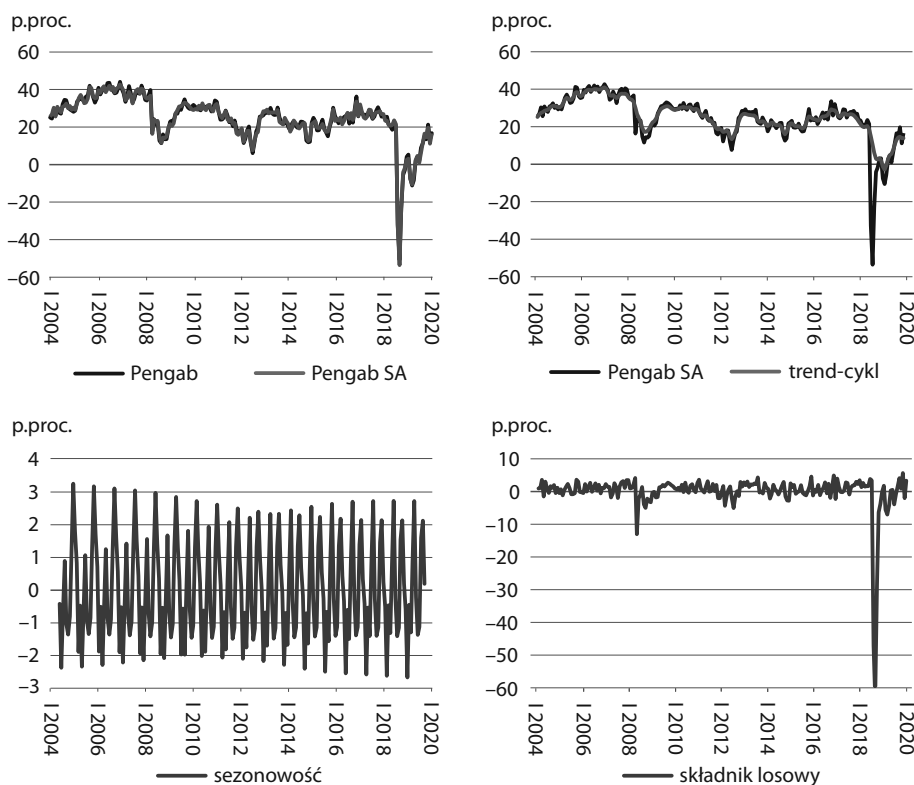
W celu otrzymania TC_t przeprowadzono dekompozycję szeregów czasowych za pomocą metody X-13-ARIMA. Dokonano tego w dwóch fazach. Pierwszą było wstępne modelowanie szeregu czasowego (regARIMA), drugą – właściwa dekompozycja szeregu czasowego, obliczenie prognoz i ocena jakości przyjętego modelu (szereż na ten temat: Center for Statistical Reseach and Methodology, 2020). Należy podkreślić, że w pierwszej fazie – i w modelu regARIMA – zrezygnowano z permanentnych zmian skokowych rozłożonych w czasie, które powodowały zaburzenia estymacji składnika długookresowego w późniejszych krokach.

W efekcie eliminacji wahań sezonowych otrzymano szeregi skorygowane sezonowo (dane SA), zawierające trend-cykl oraz wahania przypadkowe. Następnie, wykorzystując zawartą w metodzie X-13-ARIMA procedurę wygładzania X-11 oraz filtr Hendersona, dokonano rozdzielenia wyżej wymienionych komponentów. Finalny komponent trend-cykl wyliczono za pomocą algorytmu X-11 z zastosowaniem filtru Hendersona na danych wyrównanych sezonowo, którego rząd zależy od właściwości analizowanych danych.

Przykładowe wyniki obliczeń pokazano na wyk. 1. Pokazuje on oryginalny szereg czasowy wskaźnika Pengab, oszacowane wahania sezonowe, szereg czasowy skory-

gowany z wahań sezonowych (Pengab_SA), wygładzone wielkości składnika trendo-cyklicznego (trend-cykl) oraz wahania przypadkowe (wraz z obserwacjami nietypowymi). Należy tu zwrócić uwagę na zmienny w czasie charakter wahań sezonowych. Zauważalne jest również, że za gwałtowne i krótkotrwałe zmiany wartości wskaźników koniunktury gospodarczej odpowiada składnik przypadkowy; widać to zwłaszcza w 2020 r. Zachwianie rynku w czasie kryzysu COVID-19 doprowadziło do bezprecedensowego obniżenia wartości Pengab z poziomu 20,2 p.proc. w lutym 2020 r. do -50,85 p.proc. w kwietniu 2020 r. Miało ono charakter paniki trwającej 2–3 miesiące (marzec–maj 2020 r.). Z uwagi na krótkotrwałość tej zmiany została ona potraktowana w ramach procedury jako element przypadkowy, nietypowy. Niemniej jednak incydent ten miał swoje konsekwencje w postaci znaczącego spadku ogólnego klimatu koniunktury w późniejszych okresach.

Wykr. 1. Dekompozycja szeregu czasowego wskaźnika koniunktury w bankowości Pengab

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Monitora Bankowego.

Analiza otrzymanych wyników, czyli składnika trendo-cyklicznego, miała w głównej mierze charakter jakościowy. Za pomocą metod graficznych porównano przebieg koniunktury w poszczególnych sektorach gospodarki oraz segmentach rynku bankowego. Skalę zmian percepcji koniunktury w czasie kryzysu COVID-19 oceniano w punktach procentowych.

3. Wyniki badania

3.1. Przebieg kryzysu

W grudniu 2019 r. w chińskim mieście Wuhan zdiagnozowano chorobę wywołaną nowym koronawirusem, która szybko zaczęła rozprzestrzeniać się na inne regiony Chin i inne części świata. Kalendarium rozwoju pandemii w Polsce przedstawiono w zestawieniu 2, a na wyk. 2 zestawiono Pengab ze wskaźnikiem odzwierciedlającym siłę obostrzeń towarzyszących pandemii w Polsce. Kluczowy dla gospodarki i sektora bankowego wydaje się okres od marca do czerwca 2020 r. 4 marca został odnotowany pierwszy przypadek zakażenia wirusem SARS-CoV-2 w Polsce. W tym okresie (tj. w marcu 2020 r.) wartość Pengab wynosiła 23,1 p.proc., a koniunktura w sektorze bankowym była oceniana jako dobra. Pomiar wykonany w kwietniu ujawnił spadek o 73,9 p.proc. w relacji do poprzedniego miesiąca, a Pengab osiągnął najniższą w historii pomiarów (czyli od lutego 1993 r.) wartość $-50,8$ p.proc.

Zestawienie 2. Kalendarium rozwoju pandemii COVID-19

Miesiąc	Wydarzenia
2020	
Marzec	4.03 odnotowano pierwszy przypadek zakażenia wirusem SARS-CoV-2 w Polsce. 11.03 ogłoszono zamknięcie uczelni, szkół, przedszkoli, żłobków i ośrodków wychowawczych. 14.03 zamknięto granice Polski dla ruchu lotniczego oraz kolejowego, przywrócono kontrole paszportowe na granicach lądowych i wprowadzono zakaz wjazdu dla obcokrajowców. 27.03 we Włoszech odnotowano 919 przypadków śmiertelnych – największą dotychczas dzienną liczbę zmarłych na COVID-19 w jednym państwie. 31.03 ogłoszono dalsze restrykcje.
Kwiecień	8.04 rząd ogłosił nowy pakiet pomocowy dla polskich firm. 9.04 ogłoszono przedłużenie obowiązywania obostrzeń: zamknięcia punktów usługowych i ograniczeń w poruszaniu; zamknięcia szkół i ruchu lotniczego oraz kolejowego; zamknięcia granic. 15.04 ogłoszono wzmocnienie Funduszu Dróg Samorządowych w celu pobudzenia gospodarki. 16.04 był pierwszym dniem obowiązku noszenia maseczek. 29.04 premier RP ogłosił drugi etap odmrożenia gospodarki.
Maj	4.05 wszedł w życie drugi etap luzowania obostrzeń. 11.05 przedstawiono nowy rządowy program wsparcia turystyki krajowej (bon „1000 plus”). 13.05 ogłoszono trzeci etap odmrażania gospodarki. 16.05 przedsiębiorcy, niezadowoleni z działań rządu, protestowali w Warszawie. 21.05 GUS opublikował dane o produkcji przemysłowej w Polsce: w kwietniu spadek rok do roku wyniósł 24,6%. 27.05 ogłoszono zniesienie obowiązku noszenia maseczek i limitu osób w sklepach i kościołach od 30.05 oraz otwarcie klubów fitness, basenów, siłowni, sal zabaw i parków rozrywki, kin i teatrów, a także możliwość organizacji targów, wystaw i wesel do 150 osób od 6.06.

Zestawienie 2. Kalendarium rozwoju pandemii COVID-19 (dok.)

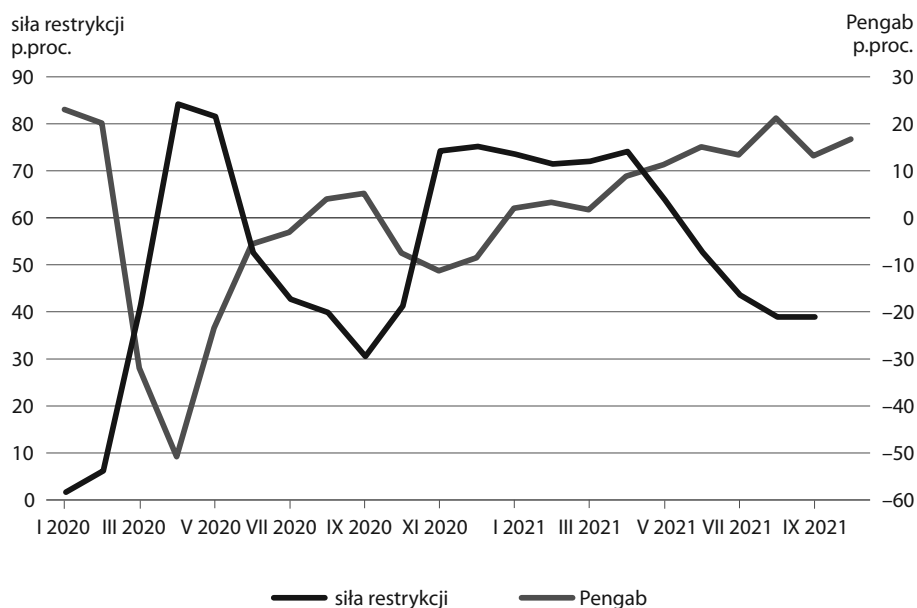
Miesiąc	Wydarzenia
2020 (dok.)	
Czerwiec	2.06 sejm przegłosował, a prezydent RP podpisał ustawę o wyborach prezydenckich w 2020 r. 10.06 rząd ogłosił, że w nocy z 12 na 13.06 Polska przywraca pełny ruch graniczny w ramach granic wewnętrznych UE.
Lipiec	2.07 Ministerstwo Zdrowia zmieniło zasady odbywania kwarantanny, znacznie ją skracając, aby ułatwić powrót potencjalnie chorych do codziennego funkcjonowania. 15.07 sejm przegłosował bon turystyczny. 21.07 rząd złagodził wiele obostrzeń dotyczących dystansu społecznego.
Wrzesień	10.09 minister zdrowia opublikował nową listę obszarów kraju z dodatkowymi obostrzeniami.
Październik	17.10 152 powiaty, czyli ok. połowy terytorium Polski, zostały objęte czerwoną strefą, w której zakazano organizacji imprez. 22.09 ogłoszono rozszerzenie czerwonej strefy na cały kraj od 24.10.
Listopad	17.11 ogłoszono kolejny program wsparcia przedsiębiorców działających w jednej z branż objętych obostrzeniami: program „2000 plus”. 21.11 premier zapowiedział otwarcie od 28.11 sklepów i punktów usługowych w ścisłym reżimie sanitarnym.
Grudzień	1.12 zwiększono wysokość mandatu za brak maseczki z 500 do 1000 zł. 19.12 rozpoczęto przyjmowanie wniosków o pomoc przedsiębiorcom w ramach „Tarczy 6.0”.
2021	
Styczeń	15.01 uruchomiono rejestrację na dobrowolne szczepienie przeciwko COVID-19 przez serwis internetowy, specjalną infolinię oraz w placówkach stacjonarnych.
Luty	5.02 premier ogłosił, że od 12.02 zostaną otwarte hotele, kina i teatry.
Czerwiec	7.06 ogłoszono, że od 16.06 zostaną poluzowane kolejne obostrzenia.
Wrzesień	22.09 rozpoczął się proces wystawiania skierowań do e-rejestracji na szczepienia dawką przypominającą dla wszystkich osób, które ukończyły 50. rok życia oraz dla pracowników ochrony zdrowia mających bezpośredni kontakt z pacjentami.
Październik	Gwałtownie wzrosła liczba zakażeń SARS-CoV-2. Zapowiedziano, że ewentualne obostrzenia będą wprowadzane w powiatach, w których będzie najwięcej nowych zakażeń i hospitalizacji.

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Kantar (b.r.).

Aby zobrazować przebieg kryzysu COVID-19 w polskim sektorze bankowym, na wyk. 2 przedstawiono surowe wartości Pengab od stycznia 2020 r. do października 2021 r. na tle siły obowiązujących w tym czasie restrykcji związanych z pandemią. Wskaźnik siły restrykcji mierzy skalę obostrzeń w danym kraju i zawiera się w przedziale od 0 (zupełny brak obostrzeń) do 100 (pełne obostrzenia). Powstał on w ramach projektu Oxford Coronavirus Government Response Tracker (OxCGRT) i jest publikowany w ujęciu dziennym (Hale i in., 2021). Wartość tego wskaźnika w danym dniu jest obliczana jako średni wynik dziewięciu wskaźników, z których każdy przyjmuje wartość od 0 do 100. Dziewięć zmiennych używanych do obliczenia wskaźnika siły restrykcji to: zamknięcie szkół, zamknięcie miejsc pracy, odwoływanie imprez publicznych, ograniczenie zgromadzeń publicznych, ograniczenia dotyczące transportu publicznego, wymagania związane z pobytem w domu, publiczne kampanie informacyjne, ograniczenia dotyczące ruchów wewnętrznych oraz kontro-

le podróży międzynarodowych. Wskaźnik siły restrykcji odzwierciedla surowość polityki państw, która – jak wynika z wielu badań i obserwacji – przyczynia się do znacznych wahań aktywności gospodarczej.

Wykr. 2. Wartości Pengab na tle średniomiesięcznych wartości wskaźnika siły restrykcji w Polsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie Hale'a i in. (2021) oraz danych z Monitora Bankowego.

Jak można zauważyć na wyk. 2, istnieje ujemny związek między siłą wprowadzanych obostrzeń a oceną koniunktury w sektorze bankowym dokonywaną przez kierowników placówek bankowych. Największym obostrzeniom – w marcu 2020 r. (wartość wskaźnika siły restrykcji 84,2 p.proc.) – towarzyszyła najniższa wartość Pengab (-50,8 p.proc.). Wraz z luzowaniem obostrzeń do września 2020 r. poprawiała się koniunktura. Reakcja na wzrost restrykcji obserwowana do końca 2020 r. nie była już tak gwałtowna. Z czasem również ujemny związek między siłą restrykcji a poziomem Pengab przestał być widoczny.

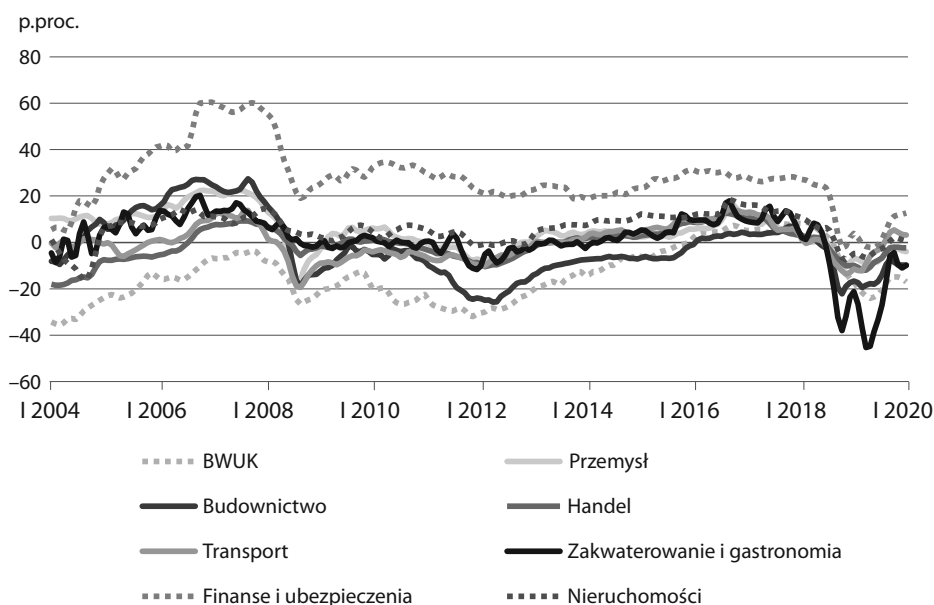
Reakcja wskaźnika Pengab podczas kryzysu w 2008 r. była znacznie wolniejsza – rynek potrzebował ponad półtora roku, aby gwałtownie zareagować na alarmujące informacje o rozwoju sytuacji na amerykańskim rynku finansowym. W krytycznym momencie w październiku 2008 r. jego wartość w stosunku do wartości z września 2008 r. spadła z 39,7 p.proc. do 11,4 p.proc., relatywnie niedużo w porównaniu z największym spadkiem (o 73,9 p.proc.) w czasie kryzysu COVID-19. Należy zaznaczyć, że w Polsce załamania koniunktury mierzonej testem koniunktury ani w przy-

padku pandemii, ani efektów kryzysu z 2008 r. nie znalazły w pełni potwierdzenia w twardych danych, czyli w zmianach wskaźników statystyki oficjalnej.

3.2. Koniunktura w bankowości na tle innych sektorów gospodarki

Ocena koniunktury gospodarczej na podstawie testów koniunktury jest różna w poszczególnych sektorach gospodarki (wykr. 3). W latach 2004–2021 najlepiej oceniana była koniunktura w działalności finansowej i ubezpieczeniowej. Średnia wartość wskaźnika ogólnego klimatu koniunktury gospodarczej w analizowanym okresie wynosiła tam 27,6 p.proc., podczas gdy w pozostałych sektorach zawierała się w przedziale od -0,7 do 6,1 p.proc. Poziom wartości wskaźnika bieżącego ufności konsumentckiej (WBUC) był jeszcze niższy i wynosił średnio -13,8 p.proc.

Wykr. 3. Koniunktura gospodarcza^a w wybranych sektorach gospodarki

a Wyrażona składową TC.

Źródło: obliczenia własne na podstawie: GUS (2021b).

Współzależność między poszczególnymi wskaźnikami koniunktury (należy pamiętać, że analizowany był składnik trendo-cykliczny – TC) w czasie mierzona współczynnikiem korelacji liniowej Pearsona jest zróżnicowana. Najmocniej powiązane są wskaźniki koniunktury w przemyśle i budownictwie (0,90), w handlu i na rynku nieruchomości (0,84) oraz w handlu i ufności konsumentckiej (0,82), a najsłabiej – w finansach i ubezpieczeniach oraz ocenie ufności konsumentckiej (0,29),

a także w przemyśle i ocenie ufności konsumenckiej (0,33). W analizowanym okresie wskaźnik koniunktury w sektorze finansów i ubezpieczeń był najsilniej skorelowany ze wskaźnikami koniunktury w budownictwie (0,77), zakwaterowaniu i gastronomii (0,75) oraz przemyśle (0,72). Wysokie i dodatnie wartości współczynnika korelacji świadczą o tym, że percepcja zmian koniunktury w wielu sekcjach PKD podlega podobnym zmianom. Wskazuje to na powiązanie koniunktury w poszczególnych branżach czy sektorach, a także na specyficzną wrażliwość wyników testów koniunktury na warunki prowadzenia działalności gospodarczej.

Analiza danych przedstawionych na wyk. 3 oraz w tabl. 1 pozwala porównać zmiany koniunktury w czasie kryzysu z lat 2008–2009 oraz kryzysu COVID-19. Można zauważyć, że spadki wartości wskaźników koniunktury w czasie obecnego kryzysu nie zawsze były większe niż w latach 2008–2009. W przypadku przemysłu, budownictwa, transportu oraz finansów i ubezpieczeń silniejsze spadki koniunktury nastąpiły w latach 2008–2009. Co ciekawe, w samej bankowości pogorszenie koniunktury (ocenianej na podstawie Pengab) w 2020 r. było nieco silniejsze niż w 2008 r. Kryzys COVID-19 najbardziej odczuły przedsiębiorstwa zajmujące się zakwaterowaniem i gastronomią – wartości wskaźników koniunktury w latach 2020–2021 spadły o blisko 59 p.proc., podczas gdy w latach 2008–2009 spadek wynosił niespełna 23 p.proc. Najmniej podatne na negatywne konsekwencje obecnego kryzysu okazały się rynek nieruchomości, przemysł i handel.

Tabl. 1. Wskaźniki koniunktury gospodarczej^a w czasie kryzysów

Wskaźniki	2008–2009			2020–2021		
	max 2007–2008	min 2008–2009	różnica (max – min)	max 2019–2020	min 2020–2021	różnica (max – min)
	w p.proc.					
Pengab	41,01	17,23	23,78	26,67	–2,94	29,61
BWUK	–3,45	–26,57	23,12	8,64	–24,11	32,74
Przemysł	22,51	–16,13	38,64	8,04	–10,54	18,58
Budownictwo	27,44	–18,83	46,27	7,08	–22,14	29,23
Handel	9,23	–5,61	14,84	6,27	–11,94	18,21
Transport	13,84	–19,46	33,30	7,06	–13,58	20,65
Zakwaterowanie i gastro- nomia	20,29	–2,60	22,89	13,66	–45,31	58,96
Finanse i ubezpieczenia	60,44	18,98	41,46	28,31	–2,39	30,70
Nieruchomości	14,60	0,65	13,95	13,66	–7,43	21,09

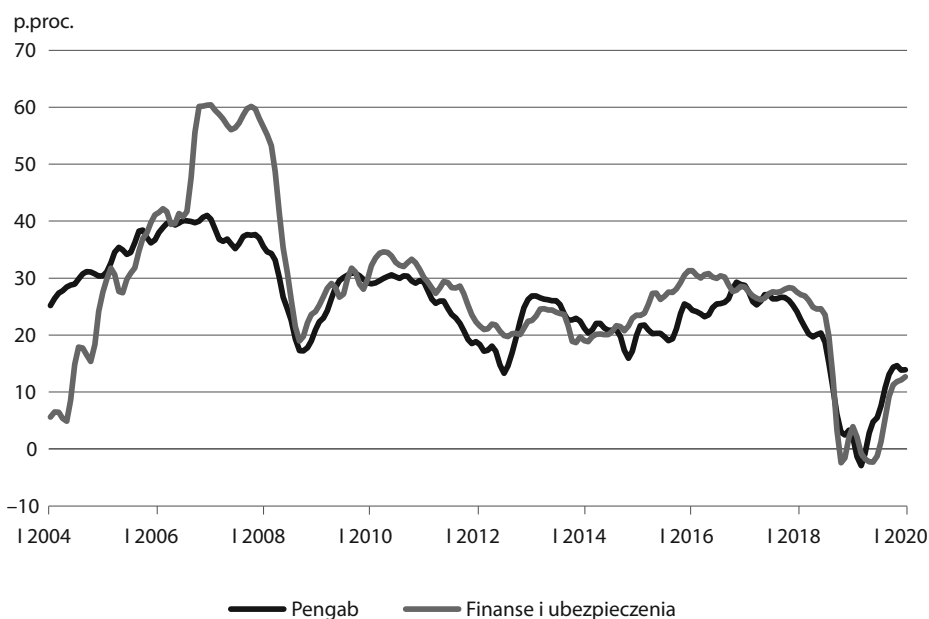
a Wyrażonej składową TC.

Uwaga. W celu przedstawienia skali zmian koniunktury, jakie nastąpiły w wyniku kryzysu, porównano różnice między szczytem koniunktury bezpośrednio przed kryzysem a jej dołkiem w czasie kryzysu.

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS (2021b) i danych z Monitora Bankowego.

Jednym z ważnych elementów działalności finansowej i ubezpieczeniowej jest sektor bankowy. Na wyk. 4 porównano wskaźnik ogólnej koniunktury w bankowości Pengab obliczany przez Kantar Polska ze wskaźnikiem koniunktury działalności finansowej i ubezpieczeniowej obliczanym przez GUS. Zauważalne jest wysokie skorelowanie tych wskaźników, szczególnie od 2009 r. W czasie kryzysu COVID-19 spadek wartości obu wskaźników jest porównywalny. Natomiast w latach 2008–2009 spadek koniunktury w działalności finansowej i ubezpieczeniowej był większy niż spadek koniunktury w samej działalności bankowej.

Wykr. 4. Koniunktura gospodarcza^a w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz koniunktura w bankowości

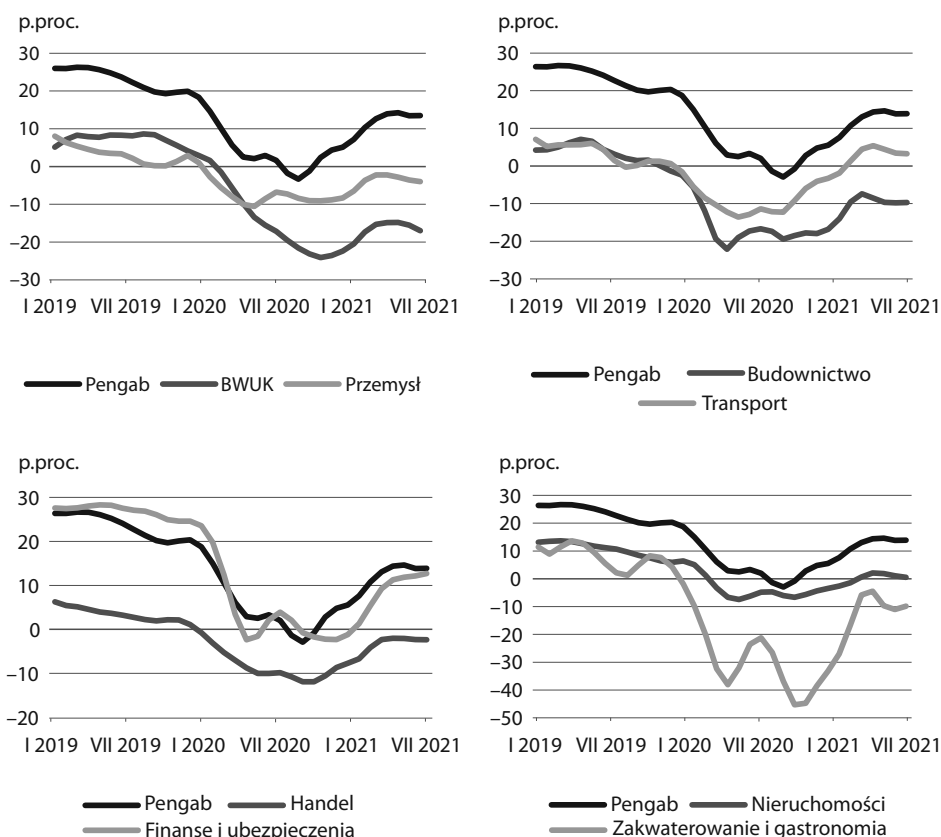
a Wyrażona składową TC.

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS (2021b) i danych z Monitora Bankowego.

Na wyk. 5 porównano wskaźnik koniunktury gospodarczej w bankowości ze wskaźnikami w innych sektorach w czasie kryzysu COVID-19. Z zestawienia tych danych wynika, że symptomy pogorszenia nastrojów wśród pracodawców i zarządzających przedsiębiorstwami obserwowano już przed wybuchem pandemii. Dodatkowo można zobaczyć, które sektory i obszary aktywności gospodarczej wcześniej, a które później zareagowały na kryzys. W przypadku budownictwa, przemysłu, transportu oraz nieruchomości wskaźnik koniunktury osiągnął wartości minimalne wcześniej, bo już w czerwcu i lipcu 2020 r. Równie wcześniej nastąpiło w tych sekto-

rach odbicie od poziomu minimum. Z opóźnieniem na wybuch pandemii zareagowały handel, bankowość (Pengab), konsumenci (BWUK) oraz przedsiębiorstwa z branży zakwaterowania i gastronomii. Co ciekawe, już w czerwcu 2021 r. nastąpiła poprawa koniunktury gospodarczej w kraju (zob. Cieślík i in., 2021; GUS, 2021a, 2020b). Generalnie wzrost koniunktury widoczny w analizowanych wskaźnikach waha się między 44% a 92% ich poprzedniego spadku. Największa poprawa koniunktury gospodarczej – po wcześniejszym pogorszeniu – ma miejsce w transporcie, gdzie 92% spadku zostało już zniwelowane. Dosyć silne, blisko 70-procentowe, odbicie odnotowano też w zakwaterowaniu i gastronomii.

Wykr. 5. Koniunktura^a w bankowości^b na tle koniunktury gospodarczej w innych sektorach

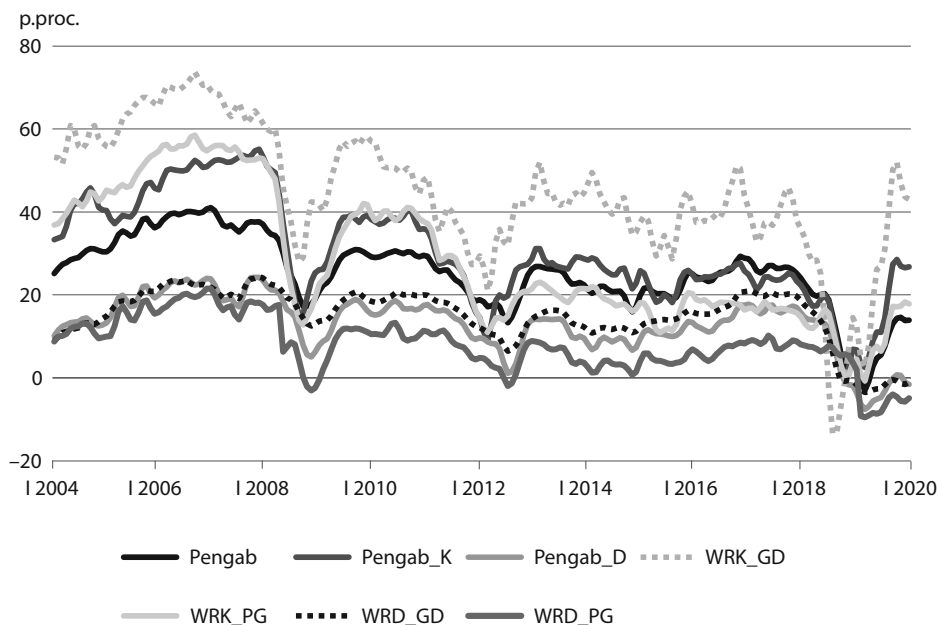
a Wyrażona składową TC. b Na podstawie Pengab.

Źródło: obliczenia własne na podstawie GUS (2021b) i danych z Monitora Bankowego.

3.3. Koniunktura w poszczególnych segmentach bankowości w czasie pandemii COVID-19

Pandemia COVID-19, wraz z jej konsekwencjami gospodarczymi, przejawia z perspektywy ekonomicznej wszystkie cechy kryzysu. W takich okolicznościach trudno przewidywać i oceniać zachowania uczestników rynku. Jednak mimo szczególnych uwarunkowań zachowania klientów na rynku finansowym są podatne na prawidłowości właściwe dla okresu kryzysu gospodarczego i powodują zmianę ocen koniunktury formułowanych przez bankowców. Wspólnym mianownikiem okresu kryzysowego, niezależnie od jego genezy, jest niepewność i utrata poczucia stabilności oraz trwałości praw i reguł, które wydawały się niezmiennie.

Wykr. 6. Koniunktura^a w bankowości

^a Wyrażona składową TC.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Monitora Bankowego.

Analizując zmiany koniunktury wyrażone składową trendo-cykliczną w poszczególnych segmentach bankowości w czasie dwóch kryzysów: w latach 2008–2009 oraz w latach 2020–2021, można zauważyć, że nie w każdym segmencie spadek koniunktury w czasie kryzysu COVID-19 był większy niż w czasie kryzysu finansowego (wykr. 6 oraz tabl. 2). Najsilniej negatywnie zareagował na pandemię indeks oceny sytuacji na rynku kredytów gospodarstw domowych (WRK_GD). Niepewna perspektywa zatrudnienia i ograniczenie dochodów gospodarstw domowych spowodowało

wały spadek jego wartości o 65 p.proc. w stosunku do okresu bezpośrednio sprzed pandemii. W tabl. 2 przedstawiono oszacowane spadki wskaźników (wyrażonych składową *TC*) w tych dwóch okresach. Na kryzys COVID-19 znacznie bardziej negatywnie niż na wcześniejszy kryzys zareagował także wskaźnik rynku depozytów gospodarstw domowych (*WRD_GD*), głównie z powodu niskich stóp procentowych. Rynku depozytowym (*Pengab_D*) w czasie obecnego kryzysu zanotowano większe spadki niż w czasie kryzysu z lat 2008–2009.

W pozostałych analizowanych przypadkach spadek wartości wskaźników koniunktury w czasie kryzysu COVID-19 nie przewyższał spadku notowanego w latach 2008–2009. Szczególnie wyróżnia się tu indeks oceny kredytów przedsiębiorstw (*WRK_PG*), którego spadek w okresie pandemii wyniósł 19,02 p.proc., a w kryzysie z lat 2008–2009 – aż 44,26 p.proc. Ogólnie rynek kredytowy (*Pengab_K*) w czasie pandemii ucierpiał mniej niż w czasie poprzedniego kryzysu.

Tabl. 2. Wskaźniki koniunktury w bankowości^a w czasie kryzysów

Wskaźniki	2008–2009			2020–2021		
	max	min	różnica	max	min	różnica
	2007–2008	2008–2009	(max – min)	2019–2020	2020–2021	(max – min)
	w p.proc.					
Pengab	41,01	17,23	23,78	26,67	-2,94	29,61
Pengab_K	55,09	15,26	39,83	28,56	0,38	28,18
Pengab_D	24,26	5,04	19,22	17,33	-7,61	24,94
WRK_GD	72,05	28,00	44,05	51,87	-13,46	65,32
WRK_PG	56,99	12,73	44,26	18,31	-0,71	19,02
WRD_GD	24,39	12,53	11,85	20,23	-3,52	23,75
WRD_PG	21,54	-3,04	24,58	9,02	-9,50	18,52

a Wyrażonej składową *TC*.

Uwaga. Jak przy tabl. 1.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Monitora Bankowego.

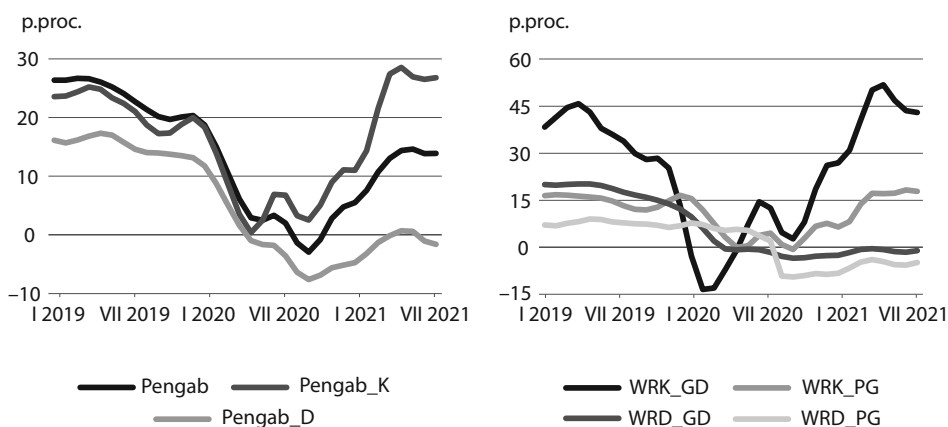
Skala spadku wartości wskaźnika koniunktury w bankowości w poszczególnych segmentach jest w pewnym stopniu skorelowana z ogólną wartością, jaką wskaźniki koniunktury przyjmowały przed wybuchem pandemii: im wyższe wartości przyjmował wskaźnik przed pandemią, tym większe spadki odnotowano później. Spadki koniunktury w sektorze bankowym w wyniku pandemii COVID-19 w największej mierze dotyczyły rynku kredytów gospodarstw domowych (spadek o 65,32 p.proc.), wskaźnika *Pengab* ogółem (spadek o 29,61 p.proc.), wskaźnika rynku kredytowego ogółem (spadek o 28,18 p.proc.) i wskaźnika rynku depozytowego ogółem (spadek o 24,94 p.proc.). Podobne wnioski w badaniach koniunktury w bankowości w tym czasie sformułowali Kluza i Krzesicki (2021).

Wchodzenie w fazę spadku wartości wskaźników koniunktury bankowej w okresie pandemii nastąpiło w podobnym czasie na rynku depozytowym (depozyty bieżą-

ce i terminowe gospodarstw domowych oraz depozyty bieżące i terminowe podmiotów gospodarczych) i kredytowym, ale faza ożywienia przebiegała na nich odmiennie. Rynek depozytowy wszedł w fazę wzrostu aktywności z półrocznym opóźnieniem w stosunku do rynku kredytowego, na którym już w maju 2021 r. aktywność powróciła do poziomu sprzed pandemii, podczas gdy aktywność na rynku depozytów nadal utrzymuje się na bardzo niskim poziomie (wykr. 7).

W czasie pandemii koniunktura na rynku kredytów podmiotów gospodarczych uległa osłabieniu. Wyrazem tego jest spadek wartości wskaźnika WRK_PG o ponad 15 p.proc. w okresie od lutego do czerwca 2020 r. Jednak w porównaniu z aktywnością klientów na rynku kredytów dla osób indywidualnych był on czterokrotnie mniejszy (wykr. 7). Co więcej, na rynku kredytów dla osób indywidualnych (gospodarstw domowych – WRK_GD) nastąpiła znaczna poprawa i pod koniec 2021 r. wskaźnik koniunktury (wyrażony składową TC) był na wyższym poziomie niż tuż przed wybuchem pandemii. Można to wiązać z polityką niskich stóp procentowych oraz wzrostem konsumpcji (Miniszewski, 2021).

Wykr. 7. Koniunktura^a w poszczególnych segmentach bankowości

^a Wyrażona składową TC.

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych z Monitora Bankowego.

4. Podsumowanie

W omawianym badaniu dokonano oceny percepcji koniunktury gospodarczej w bankowości w czasie kryzysu COVID-19 oraz uwarunkowań zmian koniunktury w tym okresie. W analizie koniunktury szczególne wyzwanie stanowił dobór odpowiedniej metody pozwalającej na wyeliminowanie wpływu krótkotrwałych zmian

wskaźników koniunktury w czasie pierwszych dwóch, trzech miesięcy od wybuchu pandemii. Tak głębokich, krótkotrwałych i gwałtownych spadków wskaźników nie obserwowano bowiem dotąd w badaniach koniunktury gospodarczej. Szybkie zniwelowanie ok. 2/3 tych spadków uzasadnia słuszność potraktowania ich – przy wykorzystaniu metody X-13-ARIMA – jako zdarzeń nietypowych. Nie wyklucza to negatywnych średniookresowych skutków pandemii w postaci zmian koniunktury gospodarczej.

Przeprowadzony przegląd literatury przedmiotu wykazał, że wybuch pandemii COVID-19 wywarł ogromny wpływ na wszystkie obszary życia społeczno-gospodarczego, w tym na funkcjonowanie sektora bankowego w Polsce i na świecie. Kluczowe znaczenie dla koniunktury w bankowości w Polsce miała siła wprowadzanych restrykcji. Negatywny związek między siłą restrykcji a poziomem wskaźnika Pengab był szczególnie widoczny w 2020 r.

W całej historii badań koniunktury gospodarczej koniunktura w działalności finansowej i ubezpieczeniowej oraz w samej bankowości jest oceniana znacznie lepiej niż w przypadku innych rodzajów działalności gospodarczej. Niemniej jednak w czasie kryzysu spowodowanego przez pandemię COVID-19 i tutaj doszło do jej znacznego osłabienia. Nie było to tak duże pogorszenie, jak np. w branży hotelarsko-gastronomicznej, ale większe niż w przemyśle, handlu czy transporcie. Testy koniunktury pokazują, że wpływ kryzysu na sektor bankowy był nawet silniejszy w okresie pandemii niż podczas kryzysu finansowego z lat 2008–2009. Bankowość nie należy też do sektorów, które najszybciej zareagowały osłabieniem koniunktury w czasie pandemii. Wcześniej pogorszenie koniunktury uwidoczniło się w budownictwie, przemyśle, transporcie oraz na rynku nieruchomości.

Poszczególne segmenty rynku bankowego w czasie kryzysu COVID-19 zachowywały się bardzo różnie. Na rynku kredytowym można było zaobserwować zarówno dosyć gwałtowne spadki, jak i bardzo szybkie wzrosty wskaźników koniunktury, w efekcie czego w październiku 2021 r. ich wartości powróciły do poziomu sprzed wybuchu pandemii. Interesujące jest to, że skala spadku wskaźników koniunktury na rynku kredytowym gospodarstw domowych była ponadtrzykrotnie większa niż na rynku kredytowym przedsiębiorstw. Warto dodać, że podczas kryzysu finansowego 2008–2009 skala ta była porównywalna.

Na rynku depozytowym panuje odmienna sytuacja. Wskaźniki rynku depozytowego po wybuchu pandemii obniżyły się relatywnie nieznacznie, niemniej jednak skala odbicia do października 2021 r. wyniosła średnio ok. 1/3 spadku, co sugeruje, że postrzeganie rynku depozytowego w warunkach niskich stóp procentowych oraz rosnącej inflacji jest dosyć negatywne.

Bibliografia

- Adamowicz, E., Dudek, S., Konat, G., Majchrzak, K., Ratuszny, E., Walczyk, K. (2020). Koniunktura gospodarcza w Europie Środkowo-Wschodniej w dobie epidemii COVID-19. W: M. Strojny (red.), *Europa Środkowo-Wschodnia wobec globalnych trendów: gospodarka, społeczeństwo i biznes* (s. 61–127). Oficyna Wydawnicza SGH.
- Bieć, M. (1996). *Test koniunktury: metody, techniki, doświadczenia*. Oficyna Wydawnicza SGH.
- Center for Statistical Research and Methodology. (2020). *X-13ARIMA-SEATS Reference Manual*. <https://www2.census.gov/software/x-13arima-seats/x13as/windows/documentation/docx13as.pdf>.
- Cieślak, B., Piotrowski, M., Radzikowski, M. (2021). *Koniunktura w bankowości październik-grudzień 2021*. Instytut Rozwoju Gospodarczego, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. https://ssl-kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/publikacje/Documents/biuletyn_banki_Q4_2021.pdf.
- Dayong, Z., Hu, M., Ji, Q. (2020). Financial markets under the global pandemic of COVID-19. *Finance Research Letters*, 36, 1–6. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2020.101528>.
- European Banking Authority. (2020). *The EU banking sector: first insights into the COVID-19 impacts* (Thematic note EBA/REP/2020/17). <https://service.betterregulation.com/document/442177>.
- Główny Urząd Statystyczny. (2011). *Badanie koniunktury gospodarczej*. https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/kon_badanie_koniunktury_gospodarczej_27022012.pdf.
- Główny Urząd Statystyczny. (2018). *Zeszyt metodologiczny. Badanie koniunktury gospodarczej*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/badanie-koniunktury-gospodarczej-zeszyt-metodologiczny,5,9.html>.
- Główny Urząd Statystyczny. (2021a). *Koniunktura konsumencka – grudzień 2021 r. Informacja sygnałna*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-konsumencka-grudzien-2021-roku,1,106.html>.
- Główny Urząd Statystyczny. (2021b). *Koniunktura w przetwórstwie przemysłowym, budownictwie, handlu i usługach (2000–2021) (grudzień 2021)*. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/koniunktura/koniunktura/koniunktura-w-przetworstwie-przemyslowym-budownictwie-handlu-i-uslugach-2000-2021-grudzien-2021,4,56.html>.
- Golec, M. M. (2014). Barometry koniunktury w sektorze bankowym. *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku*, 32, 215–229.
- Hale, T., Angrist, N., Goldszmidt, R., Kira, B., Petherick, A., Phillips, T., Webster, S., Cameron-Blake, E., Hallas, L., Majumdar, S., Tatlow, H. (2021). A global panel database of pandemic policies (Oxford COVID-19 Government Response Tracker). *Nature Human Behaviour*, 5(4), 529–538. <https://doi.org/10.1038/s41562-021-01079-8>.
- Hossain, M. (2021). The effect of the COVID-19 on sharing economy activities. *Journal of Cleaner Production*, 280 (part 1), 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124782>.
- Hurley, J., Walker, D. (2021). *Did the Covid-19 local lockdowns reduce business activity? Evidence from UK SMEs* (Staff Working Paper No 943). <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/working-paper/2021/did-the-covid-19-local-lockdowns-reduce-business-activity-evidence-from-uk-smes.pdf>.

- Idzik, M. (2015). Aktywność klientów banków spółdzielczych na rynku usług bankowych w świetle wyników testu koniunktury. *Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu*, 17(5), 65–70.
- International Monetary Fund. (2021). *World Economic Outlook Update October 2021*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2021/10/12/world-economic-outlook-october-2021>.
- Kantar Polska. (b.r.). *COVID-19 Barometr 2021*. Pobrane 10 stycznia 2022 r. z <https://tgismart.com/pl/dzienny-pomiar-nastrojow-ekonomicznych>.
- Kluza, S., Krzesicki, O. (2021). *Koniunktura w bankowości styczeń–marzec 2021*. Instytut Rozwoju Gospodarczego, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie. https://ssl-kolegia.sgh.waw.pl/pl/KAE/struktura/IRG/publikacje/Documents/biuletyn_Q1_2021.pdf.
- Koronawirus. *Kolejny lockdown to nawet miliard zł strat dziennie*. (2021, 19 marca). <https://www.money.pl/gospodarka/koronawirus-kolejny-lockdown-to-nawet-miliard-zl-strat-dziennie-6619671119813280a.html>.
- Korzeb, Z., Niedziółka, P. (2020). Resistance of commercial banks to the crisis caused by the COVID-19 pandemic: the case of Poland. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 15(2), 205–234. <https://doi.org/10.24136/eq.2020.010>.
- Męcina, J., Potocki, P. (2020). *Wpływ COVID-19 na gospodarkę i rynek pracy w Polsce – wyciąg z raportu badawczego*. Fundacja Gospodarki i Administracji Polskiej.
- Miniszewski, M. (2021). *Konsumpcja w pandemii*. Polski Instytut Ekonomiczny.
- Narodowy Bank Polski. (2021). *Raport o stabilności systemu finansowego*. <https://www.nbp.pl/systemfinansowy/rsf122021.pdf>.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development. (2020). *OECD Economic Outlook*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/0d1d1e2e-en>.
- Organisation for Economic Co-Operation and Development. (2021). *The COVID-19 crisis and banking system resilience. Simulation of losses on non-performing loans and policy implications*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/daf/fin/financial-markets/COVID-19-crisis-and-banking-system-resilience.pdf>.
- Rokicki, T. (2020). Zmiany w koniunkturze gospodarczej Polski w wyniku epidemii COVID-19. *Przegląd Prawno-Ekonomiczny*, (3), 105–126. <https://doi.org/10.31743/ppe.10029>.
- Rudke, M. (2020, 2 grudnia). *Zysk netto banków niższy o ponad połowę*. <https://www.rp.pl/banki/art391331-zysk-netto-bankow-nizszy-o-ponad-polowe>.
- Skikiewicz, R. (2020). Determinanty prowadzenia działalności w sektorze bankowym w świetle wyników badania metodą testu koniunktury. W: S. Kluza, K. Walczyk (red.), *20 lat koniunktury w sektorze bankowym – z badań Instytutu Rozwoju Gospodarczego SGH* (s. 73–88). Oficyna Wydawnicza SGH.
- S&P Global Ratings. (2020). *COVID-19 heat map: Post-crisis credit recovery could take to 2022 and beyond for some sectors*. <https://www.spglobal.com/ratings/en/research/articles/200624-covid-19-heat-map-post-crisis-credit-recovery-could-take-to-2022-and-beyond-for-some-sectors-11535796>.

- Weersink, A., von Massow, M., Bannon, N., Ifft, J., Maples, J. (2021). COVID-19 and the agri-food system in the United States and Canada. *Agricultural Systems*, 188, 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.agsy.2020.103039>.
- Związek Banków Polskich. (2021). *Monitor Bankowy. Grudzień 2021*. https://www.zbp.pl/getmedia/03534aa0-0533-4a78-8862-d6b3d5f78f5c/mb_grudzien-2021.
- Związek Przedsiębiorców i Pracodawców. (2020). *Raport z badania Finanse Polaków w czasie COVID-19. Jak pandemia wpłynęła na portfele i zwyczaje finansowe Polaków?* <https://zpp.net.pl/wp-content/uploads/2020/11/Raport-Finanse-Polakow-w-czasie-COVID-19.pdf>.
- Związek Przedsiębiorstw Finansowych w Polsce. (2021, 26 lutego). *Polskie firmy w 2020. Zamknięcia i otwarcia biznesów*. <https://zpf.pl/polskie-firmy-w-2020/>.